

Людмила Дем'яненко,
стар. наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ,
канд. філол. наук

ПІДПИСАННЯ БЕЗПЕКОВИХ УГОД УКРАЇНОЮ: ОСОБЛИВОСТІ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ ДІЄВІСТЬ

Опубліковано: Дем'яненко Л. Підписання безпекових угод Україною: особливості, значення та їх дієвість // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2024. Випуск 8 (104). С. 43-48.

Процес підготовки до підписання безпекових угод був розпочатий на саміті НАТО у Вільнюсі в липні 2023 року. Тоді голови держав і урядів Альянсу погодилися, що окремо країни-члени укладуть довгострокові безпекові угоди з Україною.

На другий день саміту НАТО у Вільнюсі лідери України та держав «Групи семи» – США, Японії, Великої Британії, Німеччини, Франції та Італії – спільно проголосили, що беруть на себе політичне зобов'язання захищати Україну під час цієї війни, а також у разі можливого нового нападу РФ (eurointegration.com.ua).

Спільна декларація від 12 липня 2023 року не є юридичним зобов'язанням, і це викликає асоціації з сумнозвісним «Будапештським меморандумом». Тим більше, що в ньому є окремі схожі пункти – передусім стосовно дій у разі нового нападу. У цьому разі партнери дають гарантію лише того, що вони «проведуть консультації».

Однак, насправді різниця принципово інша:

- По-перше, через те, що ця заява не є кінцевим документом – очікується підписання безпекових договорів з кожною з держав, і вони будуть зобов'язуючими.
- По-друге, зобов'язання в рамках нинішньої війни РФ проти України цілком підпадають під визначення «гарантій безпеки». У тому числі передбачене «надання сучасного військового обладнання на суші, в повітрі та на морі з пріоритетом на протиповітряну оборону, далекобійну артилерію та вогневі засоби далекої дії, бронетехніку та інші ключові засоби, такі як бойова авіація».

Звісно, військова допомога надходить і зараз, але договір зробить постачання стабільними, у тому числі у разі зміни влади.

По-третє, G7 взяла на себе зобов'язання щодо санкцій проти Росії, як-от арешту активів, які залишаться заблокованими до виплати репарацій (eurointegration.com.ua).

Першою країною, яка підписала угоду про гарантії безпеки з Україною, стала Велика Британія. Президент України Володимир Зеленський та прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак у п'ятницю 12 січня 2024 року підписали двосторонню безпекову угоду.

Документ, що має назву «Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною і Сполученим королівством Великої Британії та Північної Ірландії», підписали лідери двох країн після переговорів у Маріїнському палаці в Києві (eurointegration.com.ua).

Цей договір став першим у сфері безпекових угод на виконання домовленостей, узгоджених під час Вільнюського саміту НАТО між Україною, членами «Групи семи» та державами, що до них приєдналися.

Безпекові зобов'язання Великої Британії за цим документом діятимуть до вступу України в НАТО, повідомив після підписання президент Володимир Зеленський. «Якби такі гарантії були досягнуті у 1991 році, зокрема з Британією, то війна б не почалася», – переконаний він.

Ріші Сунак зі свого боку наголосив, що це «перше з безпекових запевнень, які підписує Україна». Британський прем'єр наголосив, що Британія першою надавала Україні також летальну зброю, танки, далекобійні ракети тощо.

Лідери повідомили, що в угоді прописаний термін її дії – десять років з можливістю продовження. Однак у разі вступу України в НАТО до закінчення терміну дії безпекових зобов'язань, вони будуть інкорпоровані в систему НАТО.

Наступна угода була підписана через декілька днів. Німеччина стала другою країною, яка підписала безпекову угоду з Україною. Угода включає дипломатичні, економічні і військові заходи на випадок нової агресії росіян. Договір підписано на десять років з можливістю продовження. Німеччина підтримуватиме Україну в розбудові сучасних Збройних сил, щоб запобігти будь-якій майбутній агресії Росії. (...). Німеччина підтверджує, що за таких обставин, діючи відповідно до своїх правових і конституційних вимог та згідно з міжнародним і європейським правом, вона надасть Україні за необхідності швидко та сталу допомогу у сфері безпеки, сучасну військову техніку в усіх необхідних сферах, а також економічну допомогу, шукатиме згоди в ЄС щодо накладення на Росію економічних та інших витрат, а також консультуватиметься з Україною щодо її потреб під час здійснення нею свого права на самооборону, закріпленого в статті 51 Статуту ООН (lb.ua).

Слідом за Німеччиною, під час зустрічі в Парижі 16 січня, Президенти України та Франції Володимир Зеленський та Емманюель Макрон, підписали двосторонню угоду про безпекову співпрацю в межах рамкової декларації «Групи семи».

Як повідомили в Єлисейському палаці, подія відбулася під час третього візиту Зеленського до Парижа з моменту повномасштабного вторгнення Росії в Україну після візитів у лютому та травні 2023 року (unian.ua).

Президент Франції Еммануель Макрон зазначив: «Ми сповнені рішучості стояти пліч-о-пліч з Україною, щоб Росія програла війну. ... Наша підтримка не тільки довгострокова, але й також має колективний намір, оскільки Британія та Німеччина вже підписали цю угоду».

Зокрема, згідно з документом, Франція надаватиме військову та цивільну допомогу, щоб Україна могла захистити свої суверенітет,

незалежність і територіальну цілісність від агресії з боку РФ. При цьому, в межах Контактної групи з питань оборони України Париж «відіграватиме провідну роль у коаліціях з артилерії та протиповітряної оборони, а також братиме участь у коаліціях щодо повітряних сил і морської безпеки та в інших коаліціях».

Франція також сприятиме розвитку оборонно-промислової бази України, зокрема шляхом залучення французьких інвестицій, локалізації виробництва на українській території та спільного виробництва пріоритетних видів озброєння і боєприпасів (unian.ua).

Двосторонні безпекові угоди України з Німеччиною та Францією містять різні цифри щодо фінансової підтримки, але загалом передбачають потужну оборонну допомогу (armyinform.com.ua).

Чим же відрізняються безпекові угоди з Францією та Німеччиною? Заступник керівника Офісу президента Ігор Жовква пояснив, те, що «Цифри дійсно відрізняються. Німеччина запланувала 7,1 млрд євро підтримки України в нинішньому році. Франція запланувала 3 млрд євро». Водночас за його словами, сильнішою є позиція Франції щодо євроатлантичної інтеграції України. В угоді чітко заявлено про підтримку вступу України до НАТО. «Хоча і в німецькій угоді сказано, що Берлін підтримує прагнення України до членства», – додав Ігор Жовква (armyinform.com.ua).

В обох угодах – загалом однакові блоки щодо механізму реагування у випадку, якщо Росія буде намагатися відновити свою агресію.

Обидві країни задекларували, що протягом 24 годин будуть проведені консультації про те, які ще види озброєння потрібно буде надати, які види санкцій застосувати, які види економічної допомоги.

«І вони чітко говорять про те, що санкції також частина гарантій безпеки. Сильно прописаний механізм щодо заморожених російських активів, згадано про відповідний механізм використання вже сьогодні на відновлення України», – сказав Ігор Жовква.

У німецькій угоді також сказано, що вона інвестує у сферу оборонно-промислового комплексу. Тобто буде не лише постачання німецької озброєння, а й німецькі інвестиції будуть надходити в ОПК України.

Наступною країною можуть стати Нідерланди, з якою Україна підпише двосторонні безпекові угоди. Про це повідомив пресекретар Президента України Сергій Никифоров в ефірі телемарафону. «Я б відзначив зустрічі (Президента України на полях Мюнхенської безпекової конференції. – Ред.) з прем'єр-міністром Данії Метте (unn.ua). «Я би відзначив зустрічі із пані прем'єр-міністеркою Данії Метте Фредеріксен і з паном прем'єр-міністром Нідерландів Марком Рютте. Тому що вчора були підписані дуже важливі безпекові угоди з Німеччиною та Францією. І судячи з динаміки, яка є про підготовку наступних двосторонніх безпекових угод в рамках Вільнюської декларації Групи семи виглядає так, що саме Данія і Нідерланди будуть наступними країнами, з якими такі угоди будуть підписані... думаю, що це станеться зовсім скоро», – додав пресекретар президента України Никифоров (unn.ua).

І дійсно, слідом за Німеччиною та Францією, у Львові Президент України Володимир Зеленський та прем'єр-міністр Данії Метте Фредеріксен підписали угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією (unian.ua).

Данія стала першою країною, що не є членом «Групи Семи» (G7), з якою Україна уклала подібну угоду. У документі визначені конкретні обсяги підтримки України на поточний рік.

Таким чином, у 2024 році військова підтримка Данії становитиме щонайменше 1,8 млрд євро. Крім того, Данський Фонд на підтримку України виділив 8,5 млрд євро на поточну підтримку нашої держави у 2023–2028 роках.

Суттєво відрізняє цю угоду з Данією від попередніх, які Україна уклала з Великою Британією, Німеччиною і Францією, те, що окрім класичних положень щодо чіткої підтримки майбутнього членства України в ЄС і НАТО, нашого шляху реформ, співробітництва в галузі оборонної промисловості, у сфері розвідки, кібербезпеки, відновлення України, а також питання санкцій та притягнення агресора до відповідальності – маємо потужний військовий блок.

Зокрема, Данія як співголова Коаліції військово-повітряних сил (AFCC) та учасник Коаліції інтегрованої протиповітряної та протиракетної оборони «підтримуватиме зусилля із забезпечення цілісного потенціалу F-16 через Коаліцію військово-повітряних сил (AFCC), зокрема шляхом надання винищувачів, боєприпасів, тренажерів та навчання, а також роблячи внесок у довгострокове обслуговування винищувачів і створення належних умов в Україні» (unian.ua).

Окрім того, в угоді закріплено підтримку розбудови морського флоту України. Данія підтримуватиме зусилля із розмінування та надаватиме високотехнологічну військову допомогу: безпілотники, засоби зв'язку, радары та обладнання для виявлення ворожих цілей.

Данія продовжуватиме надавати підтримку Україні протягом десяти років строку дії цієї Угоди із можливістю її продовження за згодою сторін.

Крім того, традиційно зафіксовано механізм консультацій протягом 24 годин за запитом будь-якої із сторін у разі майбутнього збройного нападу Росії.

У день других роковин повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Володимир Зеленський з Прем'єр-міністром Канади Джастіном Трюдо підписали угоду про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Канадою. Документ передбачає виділення Канадою у 2024 році понад 3 млрд канадських доларів макрофінансової та оборонної допомоги Україні. «...ми вкотре доводимо, що, попри всі складнощі та виклики, країна ставатиме тільки сильнішою і буде завжди разом зі своїми партнерами у вільному світі», – сказав Президент України (ukrinform.ua).

Радник керівника ОП Михайло Подоляк, заявив, що «Безпекові угоди з провідними державами Європи фіксують новий статус України і засвідчують намір цих країн нарощувати військове виробництво. ...Ця угода (з

провідними європейськими країнами – ред.) фіксує новий юридичний статус України. Ми не самі по собі, ми не десь там. Ми знаходимось фактично серед європейських партнерів як рівний партнер. Так, юридично це так не виглядає, що ми є невід'ємною частиною через членство в ЄС чи НАТО, але фіксація конкретних юридичних дій гарантує від інших країн ті чи інші умови забезпечення нас військовою технікою певного зразка на певну суму. Це важливо, бо тоді ми можемо на цю зброю і на цю допомогу розраховувати (ukrinform.ua).

«Безпекові угоди – це питання лідерства європейського рівня. «Європейські лідери усвідомлюють, що вони припустилися певних помилок стосовно того, що не враховували агресивні амбіції РФ, скорочували власні військові виробництва, скорочували видатки на свої армії. Сьогодні вони це розуміють і починають себе переформатовувати», – пояснив радник керівника ОП.

(...). Радник керівника ОП підкреслив, що країни Європи, підписуючи з Україною безпекові угоди, сьогодні демонструють три речі. Перше – фактичну і символічну підтримку України. Друге – вони чітко говорять про те, що будуть нарощувати військове виробництво. І третя складова – ці держави, фіксуючи у юридичному форматі певні відносини з Україною, що веде війну проти Росії, дають зрозуміти, Росія не є більше країною, з якою можна мати партнерські чи бізнес-відносини (ukrinform.ua).

«Україна працює також над тим, щоб кожна угода була надзвичайно змістовною й навіть виходила за межі базових умов, закладених у цій декларації, мала свої особливості з окремо взятою країною... Україна укладає двосторонні угоди про безпекові гарантії, які є проміжним етапом до повноправного членства в НАТО», – на цьому наголосив керівник Офісу Президента Андрій Єрмак (president.gov.ua).

Відтак, у випадку майбутнього збройного нападу Росії на Україну на вимогу будь-якого з учасників угоди країни проведуть консультації упродовж 24 годин для визначення відповідних подальших кроків. Домовленості розраховані на 10 років, і документ набирає чинності з моменту його підписання. Учасники можуть спільно прийняти рішення про продовження строку цієї угоди, або будь-яка з країн-підписантів може припинити дію договору, попередивши про це іншу сторону.

Важливим є те, що відповідно до спільної декларації лідерів G7 від липня 2023 року, двосторонні угоди про співпрацю у сфері безпеки між державами не перешкоджають шляху України до майбутнього членства в НАТО. Тож отримуючи додаткові механізми безпеки вже зараз, Україна продовжує рух до своєї стратегічної мети – повноцінного членства в Північноатлантичному Альянсі.